

Keegi peaks midagi tegema:
ülevaade omavalitsuse juhtidega läbiviidud
uuringust alkoholi teemal

Kvalitatiivse uuringu tulemused, 2014

Riina Raudne, PhD
Terve Eesti Sihtasutus

Kvalitatiivne uuring

- o Kvalitatiivne uuring kohalike otsusetegijatega
- o 1. intervjuud tervise ja turvalisusega kokku puutuvate ametnikega (n=12)
 - o Politsei, tervishoiutöötajad, sotsiaaltöötajad, koolide esindajad
- o 2. fookusgrupid linna või vallavalitsustega ja volikogudega (n=22)

Otsusetegijate hoiakute kaardistamine

- o Uurimisküsimused
- o Arvestades, et kohalikul omavalitsusel on võimalus alkoholipoliitikasse panustada, miks on meetmete rakendamine nii aeglane ja vähene?
- o Millised on takistused, et luua turvalisem alkoholi keskkond kohalikul tasandil?
- o Millised on kohalike otsusetegijate alkoholipoliitikat puudutavad hoiakud, suhtumised ja teadmised?

Tulemused

Jah, alkohol on suur probleem, aga...

- Kõik kolm osalenud KOVi pidasid alkoholiga esinevaid probleeme märkimisväärseteks.
- Alkoholiga seotud kahjusid kirjeldati detailselt, aga vähem oli teadmisi, kuidas ehitada tõhusaid strateegiaid alkoholi kahjude vähendamise vastu ja kuidas neid rakendada.
- Nimetati väheseid ressursse ja taju, et alkoholi probleemidega peaks eelkõige tegelema riik.

Tunnistatakse alkoholist tulenevaid kahjusid

- o *Mina tooks välja üldise linnapildi. Kui tuua välja meie tore Rae pood, kus kõik meie alkoholitarbijad istuvad. Linnapildile nad positiivselt ei mõju. (Linn 1)*
- o *Selle seadusemuudatusega on eriti just tulnud noored välja tänavale jooma. Väga julgelt, isegi bravuurikalt (Linn 2)*

Tunnistatakse alkoholist tulenevaid kahjusid

- *Kõige hullem on see, et nii nagu mujal Eestis, nii ka meil, et kui nad ikka korralikult joovad, siis nad joovad ka ennast sandiks või surnuks. Selle potentsiaali, mis neil muidu võiks ju olla, nad joovad maha. Nende panus ühisesse asja jääb andmata. (Linn 1)*
- *Purjus juhid. Hommikused kaklused, mis päädivad haiglaga. /.../ kui noored tulevad, siis nad joovad ennast nii täis: siis sõidavad autoga ja hakkavad hommikuti kaklema. Seda teevad nii väljastpoolt tulevad noored, kui ka siin elavad noored. Või on probleem see, et väga noorelt hakatakse alkoholi proovima. (Linn 1)*

... aga alkohol tähendab kohalikule omavalitsusele ka sissetulekuid

- o *Võib-olla see kasumi pool ongi see, et kaubandus müüb ja tulu sealt tuleb. See kaubagrupp on väga suure läbimüügiga, kui neid toidu-TOP-e koostatakse/.../ Tehakse kõike seda, mis selles majandusruumis on võimalik teha ja see toob kasu. (Linn 2)*
- o
- o *Kasu on see, et keegi müüb ja keegi saab selle eest ka raha: kauplus, kõrts, kus ka alkoholi müüakse. Nemad ju elatuvad sellest. (Linn 1)*

...alkohol panustab kohalikku äritegevusse

- o Palju töökohti on ka sellega seotud; Väga suur osa klienditeenindajaid. Turism pakub palju tööd. (Linn 1)*
- o Ütleme, et see käibe osa ongi kuni pool või on ka väiksem, kuid see, et sul on ka alkoholi pakkumise võimalus, see tegelikult paraku turustab ka toitu paremini/.../ Kui see nüüd ära võtta, siis ei ole ka seda toitlustuskäivet. (Linn 3)*
- o Ma pean ise ühte söögikohta või olen seal kaaspidaja ja tean, et pool tuleb alkoholist. (Linn 3)*

**Arvamused, miks
kohalikul tasandil
alkoholipoliitikasse
sekkumine ei oleks
mõistlik**

Ei ole selge, et riik tahab tegelikult midagi muuta

- o *Minu jaoks on üldse arusaamatu, et miks peaks kohalik omavalitsus hakkama neid meetmeid rakendama. Kui on üldteada, et see alkohol on riigis probleem inimeste tervisele ja ka muule. Miks riigi poolt ei tule neid meetmeid? (Linn 2)*
- o
- o *Kõigega, mis puudutab otseselt alkoholipiiranguid, ei ole kohalikul omavalitsusel üldse mõtet tegeleda. Kui riik sellega tegeleb, siis tegeleb. Kohalikul omavalitsusel võivad olla toetavad funktsioonid: spordiüritustele ja MTÜ-dele raha eraldamine. Aga mitte otseselt ...majanduslike küsimustega tegelemine. See on täitsa sõelaga vee kandmine. Eesti oludes eriti. See on selline probleemi laialimäärimine, et näidata, et kurja juur on kohalikes omavalitsustes ja nad ei taha sellega tegeleda ja nad ei oska sellega tegeleda jne. (Linn 2)*

Ei ole selge, et alkoholipoliitika on tegelikult probleem

- o - Mis vahet sellel on? Kätte saab igalt poolt. Prisma ju müüb eraldi. Kui võtta täna siinsed kaks suuremat poodi – Edu ja Selver – siis seal on kõik suhteliselt eraldi. Kui ma tahan, siis ma lähen sealt eraldi läbi.
- o - Tegelikult olemasolevates suurtes poodides on kõigis alkohol eraldi. Säästumarketis, Edus, Kaubamajas ja Selveris on eraldi. Meil tegelikult on juba kõigis eraldi.
- o - Minu arust see ei tähendaks midagi.
- o - See on ikkagi väga nõrkadele, kes selle tõttu jätavad joomata (naer)
- o - Nad lähevadki poodi ainult selle eesmärgiga, et alkoholi osta. See ei mõjuta neid.
- o - Siis ei oleks enam ühtegi väikest müügikohta. See ei annaks midagi (Linn 3)

Ei ole selge, et piirangud toovad muutusi

- o *Kas Tallinnas on olukord muutunud, kui kehtestati need piirangud? (Linn 2)*
- o

Ei ole selge, et just kohaliku tasandi tegevus tooks tulemusi

- o Kas nende tööde ja uuringute käigus on ka selgunud, et mõnes omavalitsuses on see asi parem ja teises on halvem? Et kas see omavalitsustasandil toimetamine üldse midagi annab? (Linn 2)*
- o Ma arvan, et seda kohaliku omavalitsuse tasandil edulugu tekitada mõne aasta jooksul ei ole väga võimalik. (Linn 3)*

Ei ole selge, et KOVil on seaduslik võimalus sekkuda

- o - Omavalitsus saab määrata seda, et kauplus peab omaette eraldi pinna looma.
- o - See peaks minu arvates olema ikkagi täiesti üleriigiline.
- o - Kas on tõesti nii, et omavalitsus võib seda kõike määrata?
- o - Ma hästi ei usu seda.
- o - Praegu tuleb volikogu otsus, et me nõuame poodidele eraldi ruume alkoholi jaoks ja siis nad peavad seda täitma? Ma hästi ei usu. (Linn 2)

Risk saada kohtusse kaevatud või negatiivse tähelepanu osalikeks müüjate ja äri poolt

- o *Ma saan aru, et iga uus algatus nõuabki selliseid tugevaid küürukandjaid nagu Tallinna mehed on praegu. Satuvad küll kriitika ja pilkamise alla, aga tegelikult tegid nad õiget asja. Nad näitasid, et seadusandja käitub lollisti, aga see nõuab nendelt meestelt ikkagi äärmiselt tugevat küüru. (Linn 2)*

Ei ole kursis tõenduspõhiste lahendustega

- o Kui nüüd kellelki küsida, et mida te olete ette võtnud, siis ei oskagi öelda, et mis asi see peaks olema? *Mis asi see saaks olla, millega ma mõjutan teist inimest? Tulles tagasi selle juurde, et me ei tea, mis tema geeniomadused on. Kas ta üldse kallutatav on kuhugipoole?* Mida peaks tegema, et kui on näha, et ka perekondades, kus inimesed on väga lähedased, ollakse väga hädas sellega, et kedagi mõjutada. Ja siis me suurel plaanis ütleme, et hakkame kogu seda seltskonda mõjutama. Isegi lähedased ei suuda seda ja siis me ütleme, et võtame suure hulga inimesi oma tiiva alla. Esimene asi, mis ta ütleb, on siis see, et anna pudel viina mulle. Mida muud seal teha. *Meil ei ole neid oskusi – kes kelle elu elama hakkab? Mina ütlen sulle, et kuidas tuleb elada. Mulle tundub see täitsa perspektiivitu lugu.* (Linn 2)

“...Aga me peame noortesse investeerima”

- o Siin me räägime alkoholipoliitikast, aga samas ka sellest, kuidas neid tähaseid põlvkondi päästa. Ma arvan, et neid 50-60-aastaseid ei ole enam võimalik päästa. Kui nad on ikka igapäevased joodikud, siis neid ei ole enam võimalik päästa. Isegi kui nad on ka 40 või 30-aastased. Aga lapsed peaks ära päästma. (Linn 3)

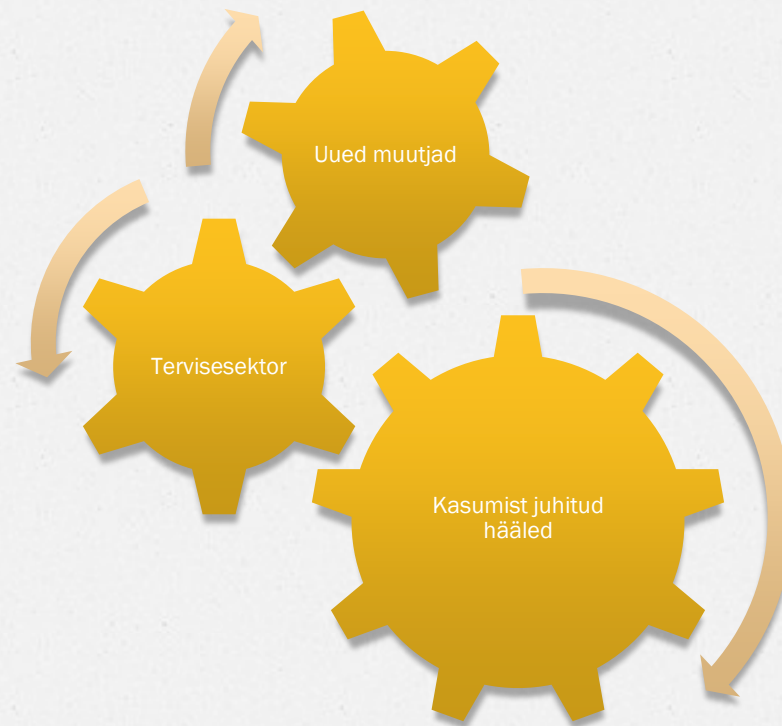
... ja oleme juba noortesse investeerinud

- o Seda suudabki omavalitsus teha: lapsed trenni ja muusikakooli ja ma ei tea veel kuhu. Anda lastele haridus, et nad saaksid vähemalt põhikoolihariduse kätte ja enne välja ei kukuks. Ja et saaksid võib-olla veel parema hariduse, et nad saaksid parema töökoha. Seda me saame teha. Aga see ongi ainus asi tegelikult: laste trennid, tegevused, laste arendamine (Linn 2).
- o
- o Peaks olema nii, et noortel oleks kõigil mingi tegevus. Mitte ainult nendel, kes käivad pidevalt trennis. /.../ Selline asi võiks ju tegelikult tulla omavalitsuse tasandilt. Seal peaksid olema kaasatud kool ja noortekeskus. (Linn 2)

Kes räägib?

Kolm erinevat vaatepunkti ja kolm erinevat rääkijat

Kolm erinevat gruppi

Tervise & hoolekande sektor

- o Peamiselt kõlas see hääl individuaalintervjuudes: arstid, õed, politsei, sotsiaaltöötaja
- o **PEAMISELT NAISED**
- o Teavad palju ennetusest, statistikast, kahjust
- o Madal enesetõhusus ja madal usk, et suudavad end kuuldavaks teha omavalitsuses
- o Enesetsensuur, kui teatakse tööstuse huve
- o Tervisesektori hääl, treening, lahendused EI TULNUD välja KOV juhtide fookusgruppidest
- o Alkohol on marginaliseeritud teema, miski, millest naised räägivad

Kasumit teenivad häälled

- o Sagedamini otsusetegijad, kes omavad ka baare, restorane, poode, turismikeskusi, korraldavad festivale
 - o **Enam mehi**
- o Skeptilised, et alkohol üldse on probleemide põhjustaja
- o Eelistavad “indiviidi vabadusi ” “hoolekande ühiskonnale”, tihti naeruvääristavad alkoholipoliitika meetmeid
 - o Toovad välja, kuidas inimesed meetmetest mööda pääsevad
- o Toetavad noortele suunatud ennetust, eriti infrastruktuuri investeerinuid
- o Organiseeritud, enesekindlar, domineerisid vestlust kahes kolmest omavalitsusest

- o *Aga jõuamegi sinna, et väga paljud tarbijad on ju vastutustundlikud tarbijad. Minule hakkab alati väga vastu see, et ükskõik, mis seadus vastu võetakse, siis alati istutakse pähe sellele normaalsele tarbijale. Selle ühe väikese protsendi pärast piiratakse kõiki. Selle väikese protsendi pärast, kes on avalikkuse ees. (Linn 2)*
- o *Pigem see kellaaegade nihutamine toob kaasa ebamugavust n-õ kultuursele joojale, kes peab arvestama, et õhtul kella 22-ks tal peab olema kodus alkohol, kui ta tahab kuskil mingit olemist teha. Või siis peaks ootama enne maale minekut kella 14-ni, et viia see väike vein emale. (Linn 1)*

Uued kohalikud muutjad

- o Nooremad poliitikud, tihti hiljuti valitud, loodavad “midagi muuta”
- o Ikka veel otsivad oma teemasid, üldiselt pehmete väärtustega tunnevad end mugavalt
- o Näevad alkoholi kui suurt probleemi, aga on teadlikud ka äri vajadustest, võimelised sünteesima keerulisema lahenduse
- o Praegu väheharitud alkoholi teemadel ja ei saa aru, kuidas alkoholi poliitökonoomia toimib
- o Avatud põhjendatud argumentidele nii äri kui tervise vajaduste poolelt

Otsusetegijate hoiakute kaardistamine

- o Arvestades, et kohalikul omavalitsusel on võimalus alkoholipoliitikasse panustada, miks on meetmete rakendamine nii aeglane ja vähene?
- o Millised on takistused, et luua turvalisem alkoholi keskkond kohalikul tasandil?
- o Millised on kohalike otsusetegijate alkoholipoliitikat puudutavad hoiakud, suhtumised ja teadmised?

Miks siis regulatsioon aeglane on?

- Otsusetegijad ei ole piisavalt haritud alkoholi poliitökonoomia küsimustes ega tõhusate sekkumiste teemal, ei usu, et alkohol on lahing, mida saab võita
- Segadus rollide ja vastutusega kohaliku ja riigi tasandi vahel. KOV ei taju riigi vastutust ega toetust alkoholipoliitikaga.
- Ikka veel tugev stigma alkoholi teemal – ei ole kerge olla alkoholi teemal kõneisik.

Miks siis regulatsioon aeglane on?

- o Noorte puhul arvavad otsusetegijad, et päris palju on juba tehtud – on ehitatud väljakuid, hooneid, kergliiklusteid – kes tahab, see kasutagu!
- o Sõitlaste puhul pannakse vastutus sageli sõitlase enda ja tema pere õlgadele, otsusetegijatel on vähe usku, et midagi saab teha, teenuseid peetakse kalliks ja mitte jätkusuutlikeks.

Soovitused

- o On tarvis kaasata ja harida otsusetegijaid ka tervisesektorist väljas
 - o Eriti uued ja noored poliitikud, kes veel otsivad oma teemasid
 - o Eriti meespoliitikud – vaja ehitada võrgustikke mitmetest meespoliitikutest ja teistest juhtidest, kes toetaks üksteist alkoholi teemal.
- o Alkohol ei ole “tervise” teema, peab raamima kui “elukvaliteet”, sotsiaalne keskkond”, vastutustundliku äri vaatenurkadest lähtuvalt

Uuringu puudused

- o Väga väike valim
- o Kolm KOVi olid kõik erilised juhtumid, nende näited ei pruugi olla sarnased teiste eesti linnadega
- o Uuring oli disainitud rahvatervise perspektiivist, selline raamimine võis vastuseid, kodeerimist ja analüüsi mõjutada

Aitäh!

riina.raudne@gmail.com